

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

Utgiven i Helsingfors den 17 juni 2015

732/2015

Lag

om ändring av rättegångsbalken

Utfärdad i Helsingfors den 12 juni 2015

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 6 kap. 2 och 8 §, 14 kap. 1 §, 15 kap. 17 §, 17 kap., 24 kap. 2 § 1 mom., 26 kap. 23 § 2 mom. och 24 a § 2 mom. samt 31 kap. 7 § 1 mom. 2 punkten och 8 § 2 punkten,

sådana de lyder, 6 kap. 2 § och 24 kap. 2 § 1 mom. i lag 768/2002, 6 kap. 8 § i lag 1052/1991, 14 kap. 1 § i lag 595/1993, 15 kap. 17 § i lag 585/1995, 26 kap. 23 § 2 mom. i lag 165/1998 och 24 a § 2 mom. i lag 381/2003 samt 31 kap. 7 § 1 mom. 2 punkten och 8 § 2 punkten i lag 109/1960, och

fogas till 6 kap. 7 §, sådan den lyder i lag 1052/1991, ett nytt 3 mom. som följer:

6 kap.

7 §

Huvudförhandling i tvistemål

2 §

Vid huvudförhandlingen ska, om inte domstolen beslutar annat, målet behandlas i följande ordning:

1) när sammanträdet inleds ska domstolen i ett sammandrag kort redogöra för resultatet av förberedelsen och förhöra sig om huruvida de yrkanden som framställts vid förberedelsen fortfarande motsvarar parternas uppfattning,

2) parterna ska i tur och ordning motivera sin uppfattning och yttra sig om de grunder som motparten har anfört,

3) domstolen ska ta upp bevis, samt

4) parterna ska slutföra sin talan.

Bestämmelser om bevisupptagning vid en huvudförhandling som avses i denna paragraf trots en parts utevaro finns i 17 kap. 55 §.

8 §

Bestämmelser om bevisupptagning utom huvudförhandlingen trots att huvudförhandlingen har ställts in och om upptagning av bevisningen på nytt finns i 17 kap.

14 kap.

Om handläggning av mål inför rätta

1 §

I ett tvistemål ska parterna hålla sig till sanningen när de redogör för de omständig-

heter som de åberopar i målet och när de uttalar sig om de omständigheter som motparten anför.

15 kap.

Om rättegångsombud

17 §

Ett rättegångsombud eller rättegångsbiträde eller deras biträden eller en tolk får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet eller affärs- eller yrkeshemligheter som han eller hon har fått kännedom om

1) vid skötseln av ett uppdrag i anslutning till en rättegång,

2) vid lämnande av juridisk rådgivning som gäller huvudmannens rättsliga ställning vid förundersökning eller i någon annan handläggningsfas inför en rättegång,

3) vid lämnande av juridisk rådgivning som gäller inledande eller undvikande av rättegång.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen (39/1889), om inte gärningen utgör brott enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller om inte strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

17 kap.

Om bevisning

Allmänna bestämmelser

1 §

En part har rätt att för den domstol som prövar målet lägga fram all den bevisning parten önskar och att yttra sig om varje bevis som har lagts fram i domstolen, om inte något annat föreskrivs i lag.

Domstolen ska efter att ha prövat de framlagda bevisen och andra omständigheter som har kommit fram vid handläggningen av målet avgöra vad som har bevisats eller inte bevisats i målet. Domstolen ska grundligt och opartiskt bedöma bevisvärdet av bevisen och de övriga omständigheterna genom fri bevisvärdering, om inte något annat föreskrivs i lag.

2 §

I ett tvistemål ska en part styrka de omständigheter som partens yrkande eller motsättande grundar sig på.

För att en omständighet ska kunna läggas till grund för domen krävs det att parten har lagt fram trovärdiga bevis för omständigheten.

Om det inte går att få trovärdiga bevis om beloppet av en privaträttslig fordran, eller om sådana bevis kan fås endast med svårighet eller till kostnader och besvär som är oskäligen med beaktande av ärendets natur, ska domstolen uppskatta beloppet.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. iakttas, om det inte i lag föreskrivs något annat om bevisbördan eller styrkan av den bevisning som krävs eller om inte något annat följer av ärendets natur. Bestämmelserna i 3 mom. iakttas om inte något annat föreskrivs i lag.

3 §

I ett brottmål ska käranden styrka de omständigheter som kärandens straffyrkande grundar sig på.

För en fällande dom krävs det att det inte finns något rimligt tvivel om att svaranden är skyldig.

4 §

Domstolen tillämpar lagen på tjänstens vägnar. En part får ge domstolen en skriftlig utredning om hur lagen ska tillämpas. Den som gjort utredningen eller någon annan person kan höras personligen i domstolen, om domstolen anser att det behövs.

Om en främmande stats lag ska tillämpas i målet och domstolen inte känner till dess innehåll, ska domstolen uppmana parten att lämna in utredning om lagen. I fråga om domstolens skyldighet att på tjänstens vägnar skaffa utredning om innehållet i en främmande stats lag föreskrivs särskilt.

Saknas utredning om innehållet i en främmande stats lag, ska finsk lag tillämpas. Avsaknaden av utredning får dock inte vara till nackdel för svaranden i ett brottmål.

5 §

För en omständighet som är allmänt känd krävs det inte bevis.

I ett tvistemål där förlikning är tillåten

krävs det inte heller bevis för en omständighet som en part har erkänt eller en omständighet som parterna är eniga om.

Om ett erkännande har gjorts i ett tvistemål där förlikning inte är tillåten eller i ett brottmål, eller om en part återkallar ett erkännande som avses i 2 mom., prövar domstolen vilken verkan erkännandet eller återkallandet av erkännandet har som bevis.

6 §

Domstolen prövar vilken verkan en parts förfarande har som bevis, om parten utan godtagbart skäl

1) inte infinner sig till rättegången trots att parten har kallats till den, eller avlägsnar sig därifrån utan lov,

2) inte yttrar sig om motpartens yrkande eller grunderna för det, trots en uppmaning från domstolen,

3) inte avger en berättelse eller svarar på frågor när parten hörs i bevissyfte,

4) inte iakttar en uppmaning från domstolen om att komplettera eller förtydliga sin framställning eller underlåter att följa någon annan uppmaning.

Om svaranden i ett brottmål har förfarit på ett sätt som avses i 1 mom., får detta beaktas till nackdel för svaranden endast i den utsträckning det inte kränker svarandens rätt att inte medverka till utredningen av sin egen skuld.

7 §

Parterna ska inhämta den bevisning som behövs i målet. Domstolen får självmant besluta om att skaffa bevis i ett tvistemål där förlikning inte är tillåten. I ett brottmål får domstolen inhämta bevisning, om bevisningen sannolikt inte stöder åtalet. Domstolen har dock rätt att självmant inhämta sakkunnigutlåtanden, oberoende av målets art.

8 §

Domstolen ska avvisa bevisning som

1) gäller en omständighet som inte inverkar på saken,

2) annars inte behövs,

3) kan ersättas med bevisning som kan föras med väsentligt mindre kostnader eller besvär,

4) kan ersättas med bevisning som är väsentligt mer tillförlitlig, eller

5) inte kan tas upp trots att behöriga åtgärder har vidtagits, om avgörandet inte bör fördröjas ytterligare.

9 §

Var och en är skyldig att infinna sig i domstolen för att höras i bevissyfte samt att överlämna föremål och handlingar till domstolen som bevis eller tillåta syn, om inte något annat föreskrivs i lag. I fråga om skyldigheten att stå till förfogande som sakkunnig föreskrivs särskilt.

Om en person som hörs i domstolen, aningen som part i bevissyfte eller som vittne eller sakkunnig, har skyldighet eller rätt att vägra vittna, har han eller hon inte heller skyldighet att överlämna ett föremål eller en handling för att användas som bevis eller att tillåta att syn förrättas för att skaffa bevis om en uppgift som ska hållas hemlig eller som omfattas av tystnadsrätt. Svaranden i ett brottmål och den som står i ett sådant förhållande till honom eller henne som avses i 17 § 1 mom. är dock skyldig att tillåta syn.

Den skyldighet eller rätt att vägra vittna som föreskrivs nedan i detta kapitel gäller inte uppgifter i ett mål där åklagaren utför åtal för att uppgifterna har inhämtats, röjts eller använts på ett obehörigt sätt.

Skyldighet eller rätt att vägra vittna

10 §

Ingen får vittna om uppgifter som är sekretessbelagda på grund av statens säkerhet eller därför att de gäller Finlands relationer till andra stater eller till internationella organisationer.

11 §

Ingen får vittna om innehållet i domstolens beslutsöverläggning.

En medlare som avses i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar (394/2011) får inte i ett tvistemål vittna om vad han eller hon i sitt uppdrag har fått veta om det ärende som medlingen gällt, om inte skäl som är synnerligen viktiga med beaktande av ärendets natur, bevisningens betydelse för avgörandet av

målet och följderna av att bevisningen läggs fram samt övriga omständigheter kräver det eller den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till det.

En medlare som avses i lagen om medling vid brott och i vissa tvister (1015/2005) får inte vittna om vad han eller hon i sitt uppdrag har fått veta om det ärende som medlingen gällt, om inte skäl som är synnerligen viktiga med beaktande av ärendets natur, bevisningens betydelse för avgörandet av målet och följderna av att bevisningen läggs fram samt övriga omständigheter kräver det eller den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till det.

12 §

Tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare samt de som utövar offentlig makt eller sköter ett offentligt förtroendeuppdrag och andra personer som har tystnadsplikt enligt 23 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) får inte vittna om innehållet i en handling eller rättegångshandling som ska hemlighållas för en part med stöd av 11 § 2 mom. i den lagen eller 12 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007). De får inte heller vittna om något som med stöd av någondera av dessa bestämmelser vore sekretessbelagt om det ingick i en handling, om inte den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till det. Bestämmelserna i 16 § 3 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983), 18 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) eller någon annan motsvarande paragraf enligt vilken det är tillåtet att röja sekretessbelagda uppgifter vid en rättegång ska dock tillämpas i stället för det som föreskrivs ovan i detta moment.

Vittnesmål får inte avläggas om något som en part inte med stöd av 4 kap. 15 § i förundersökningslagen (805/2011), 10 kap. 60 eller 62 § i tvångsmedelslagen (806/2011) eller 5 kap. 58 eller 60 § i polislagen (872/2011) har rätt att få del av, om inte den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till det.

En person som avses i 25 a § 1 mom. i lagen om åklagarväsendet (439/2011) samt

en anställd vid polisen eller vid någon annan myndighet som sköter brottsbekämpning är skyldig att vägra vittna om uppgifter som avses i 7 kap. 1 § 1 mom. i polislagen. En åklagare som avses i 25 a § 2 mom. i lagen om åklagarväsendet samt en anställd vid polisen eller vid någon annan myndighet som sköter brottsbekämpning har rätt att vägra vittna om uppgifter som avses i 7 kap. 3 § 1 mom. i polislagen. En tjänsteman vid Brottsförklaringsmyndigheten har rätt att vägra vittna om uppgifter som avses i 19 kap. 10 § 1 mom. i fängelselagen (767/2005). Domstolen får dock ålägga personen att vittna, om

1) åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år,

2) en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller att annars på behörigt sätt bevaka sin rätt under rättegången skulle kränkas om uppgifterna inte lämnades, och

3) röjandet av den persons identitet som lämnat ut konfidentiell information eller tips eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller en täckoperation uppenbart inte skulle allvarligt äventyra säkerheten för denna person eller en närstående till honom eller henne.

Vittnesmål får inte avläggas om uppgifter som avses i 24 § 1 mom. 28 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och som registrerats i registret över vittnesskyddsprogram eller om andra uppgifter som gäller vittnesskyddsprogram. Vittnesmål får dock avläggas när åtal utförs för brott som riktats mot en person som skyddas genom ett vittnesskyddsprogram.

En tjänsteman vid Olycksutredningscentralen, en medlem av en utredningskommission eller någon annan person som avses i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser (525/2011) och som deltar i en säkerhetsutredning får inte vittna om vad han eller hon i sitt uppdrag har fått veta om en olycka. Domstolen får dock ålägga en person som avses ovan att vittna, om skäl som är synnerligen viktiga med beaktande av ärendets natur, bevisningens betydelse för avgörandet av målet och följderna av att bevisningen läggs fram samt övriga omständigheter kräver det.

13 §

Ett rättegångsombud, ett rättegångsbiträde eller en tolk får inte olovligen vittna om vad han eller hon har fått veta

1) vid skötseln av ett uppdrag i anslutning till en rättegång,

2) vid lämnande av juridisk rådgivning som gäller huvudmannens rättsliga ställning vid förundersökning eller i någon annan handläggningsfas inför en rättegång,

3) vid lämnande av juridisk rådgivning som gäller inledande eller undvikande av rättegång.

Domstolen får ålägga någon annan person som avses i 1 mom. än ett rättegångsombud eller rättegångsbiträde för svaranden i ett brottmål eller en tolk att vittna i ett mål där åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år.

En advokat, ett rättegångsbiträde som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd eller ett offentligt rättsbiträde får inte olovligen vittna om en enskild persons eller en familjs hemlighet eller affärs- eller yrkeshemligheter som han eller hon har fått kännedom om i något annat uppdrag än ett sådant som avses i 1 mom. Domstolen får dock ålägga personen att vittna i ett mål där åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år, eller om skäl som är synnerligen viktiga med beaktande av ärendets natur, bevisningens betydelse för avgörandet av målet och följderna av att bevisningen läggs fram samt övriga omständigheter kräver det.

14 §

En läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som avses i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) eller i en förordning som utfärdats med stöd av den får inte vittna om känsliga uppgifter om en enskild persons eller familjs hälsotillstånd eller någon annan hemlighet som gäller en enskild person eller familj och som han eller hon har fått kännedom om på grund av sin ställning eller uppgift, om inte den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till det.

Domstolen får ålägga en person som avses i 1 mom. att vittna i ett mål där åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år.

15 §

Trots 11 § 2 och 3 mom., 12 § 1 mom. och 13 och 14 § får domstolen ålägga en person som avses i någon av de bestämmelserna att vittna, om den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits har avlidit och skäl som är synnerligen viktiga med beaktande av ärendets natur, bevisningens betydelse för avgörandet av målet och följderna av att bevisningen läggs fram samt övriga omständigheter kräver det.

Trots 13 och 14 § får en person som avses i någon av de paragraferna vittna till den del uppgifterna är nödvändiga för att ordna försvaret på grund av att det mot personen eller någon som står i ett sådant förhållande till honom eller henne som avses i 22 § 2 mom. har framställts ett straffyrkande eller något annat yrkande som grundar sig på brott, eller för att utöva de rättigheter som personen, eller någon som står i ett sådant förhållande till honom eller henne som avses i 22 § 2 mom., har som målsägande.

16 §

En präst i ett registrerat religionssamfund som avses i religionsfrihetslagen (453/2003) eller någon annan person i motsvarande ställning får inte vittna om vad han eller hon har fått veta under bikt eller enskild själavård, om inte den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till det.

I fråga om tystnadsplikt i den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och den ortodoxa kyrkan i Finland gäller dock särskilda bestämmelser.

17 §

En parts make eller tidigare make eller nuvarande sambo, syskon, släkting i rätt eller nedstigande led eller den som har någon annan motsvarande nära relation till parten som kan jämföras med ett parförhållande eller släktskap får vägra vittna.

Om en person som avses i 1 mom. samtycker till att vittna i domstol, får samtycket inte återkallas, om inte något annat följer av någon annan tystnadsplikt eller tystnadsrätt enligt detta kapitel.

18 §

Var och en har rätt att vägra vittna till den del detta skulle medföra risk för åtal för personen själv eller någon som står i ett sådant förhållande till honom eller henne som avses i 17 § 1 mom. eller medverka till utredningen av hans eller hennes skuld eller en persons skuld som står i ett sådant förhållande till honom eller henne som nämns ovan.

Trots vad som i 17 § och ovan i denna paragraf föreskrivs om tystnadsrätt för den som står i ett sådant förhållande till en part som avses i 17 § 1 mom., kan domstolen i ett brottmål besluta att en målsägande som hörs som vittne och inte har några anspråk inte har tystnadsrätt, om det finns skäl att misstänka att personen inte själv har beslutat om att utöva denna rätt.

19 §

En person får vägra vittna om en affärs- eller yrkeshemlighet, om inte skäl som är synnerligen viktiga med beaktande av ärendets natur, bevisningens betydelse för avgörandet av målet och följderna av att bevisningen läggs fram samt övriga omständigheter kräver att han eller hon vittnar.

20 §

När ett meddelande enligt lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003) har gjorts tillgängligt för allmänheten, får meddelandets upphovsman, utgivaren och utövaren av programverksamheten vägra vittna om vem som har lämnat de upplysningar som meddelandet grundar sig på samt om upphovsmannens identitet.

Domstolen får ålägga en person som avses i 1 mom. att vittna i ett mål där åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år eller som gäller straffbart brott mot tystnadsplikten.

21 §

Ett anonymt vittne som avses i 33 § får vägra vittna till den del detta skulle kunna röja hans eller hennes identitet eller kontaktuppgifter.

Alla andra än det anonyma vittnet är skyldiga att vägra vittna till den del detta skulle kunna röja det anonyma vittnets identitet eller kontaktuppgifter.

Bestämmelser om röjande av ett anonymt vittnes identitet genom beslut av domstol finns i 7 kap. 5 a § i lagen om rättegång i brottmål.

22 §

En skyldighet eller rätt att vägra vittna enligt 11 § 2 eller 3 mom., 12 §, 13 § 1 eller 3 mom., 14 § 1 mom., 16 § eller 20 § 1 mom. kvarstår även om personen i fråga inte längre befinner sig i den ställning i vilken omständigheten i fråga kom till hans eller hennes kännedom.

Den person som har fått information som avses i 11 § 2 eller 3 mom., 13 § 1 eller 3 mom., 14 § 1 mom. eller 20 § 1 mom. när han eller hon var anställd hos eller annars biträdde den som avses i bestämmelsen i fråga har motsvarande skyldighet eller rätt att vägra vittna som den som avses i bestämmelsen i fråga. Personen kan dock åläggas att vittna under de förutsättningar som anges i 15 § 1 mom. Han eller hon får även vittna under de förutsättningar som avses i 15 § 2 mom., om saken gäller en person som avses i 13 eller 14 § eller någon annan som har varit anställd hos eller annars biträtt en sådan person.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i 12 § 3 mom., 13 § 2 mom., 14 § 2 mom. eller 20 § 2 mom. om minimistraff beaktas inte vad som i 6 kap. 8 § i strafflagen bestäms om lindrigare straffskala.

23 §

Om en person vägrar vittna, ska han eller hon uppge grunden för sin vägran och göra de omständigheter som stöder den sannolika.

Om en person dock vägrar vittna på en grund som avses i 18 eller 21 §, godtas vägran, om inte personen klart har misstagit sig beträffande innehållet i rätten eller skyldigheten att vägra vittna eller vägran annars är klart orgrundad.

*Förbud mot att använda skriftliga berättelser
och utnyttja bevis*

24 §*

En skriftlig berättelse av privat natur som någon har avgett med anledning av en redan inledd eller förestående rättegång får inte åberopas som bevis i domstolen, utom om

1) parterna samtycker till att berättelsen används som bevis i ett tvistemål där förlikning är tillåten,

2) svaranden bestrider ett yrkande enligt 5 kap. 14 § som grundar sig på ett löpande skuldebrev, en växel eller en check och i samband med sitt svaromål ger in berättelsen till domstolen för att styrka sannolika skäl för bestridandet,

3) något annat föreskrivs på annat ställe i lag,

4) domstolen av särskilda skäl tillåter det.

En utsaga som antecknats i ett förundersökningsprotokoll eller i någon annan handling eller som upptagits på något annat sätt får inte åberopas som bevis i domstolen om inte något annat föreskrivs i lag, utom om den som har avgett utsagan inte kan förhöras vid huvudförhandlingen eller utom denna, eller om personen i fråga inte har kunnat nå trots att man har vidtagit behöriga åtgärder och avgörandet inte bör fördröjas ytterligare.

När det gäller följande personer får förhör som vid förundersökningen har videobandats eller lagrats genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning dock åberopas som bevis, om den åtalade har getts behörig möjlighet att ställa frågor till den förhörde:

1) någon som inte har fyllt 15 år eller vars psykiska funktioner är störda,

2) en målsägande i åldern 15—17 år som behöver särskilt skydd i synnerhet med beaktande av hans eller hennes personliga omständigheter och brottets natur,

3) en målsägande i åldern 15—17 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 § i strafflagen, när denne inte vill infinna sig för att höras vid rättegången,

4) en målsägande som fyllt 18 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 § i strafflagen, när hörande under rät-

* Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) nr 29/2012 (32012L0029); EUT L 315, 14.11.2012 s. 57

tgången skulle äventyra målsägandens hälsa eller orsaka motsvarande betydande skada.

25 §

Domstolen får inte utnyttja bevis som har fåtts genom tortyr.

Domstolen får inte i ett brottmål utnyttja bevis som har skaffats i strid med tystnadsrätten enligt 18 §. Förbudet mot att utnyttja bevis gäller även ett bevis som i något annat förfarande än vid en förundersökning eller rättegång i brottmål har fåtts av en person genom hot om användning av tvångsmedel eller annars mot personens vilja, om personen vid tidpunkten i fråga var misstänkt för brott eller svarande i ett brottmål eller om en förundersökning eller rättegång var anhängig med anledning av det brott som personen åtalades för och det skulle ha stridit mot 18 § att skaffa beviset i brottmålet. Om en person dock i något annat förfarande än vid handläggningen av ett brottmål eller ett därmed jämfällbart förfarande, i samband med fullgörandet av en lagstadgad skyldighet, har avgett en utsaga som strider mot sanningen eller gett in en handling som är falsk eller till sitt innehåll osann eller ett felaktigt eller förfalskat föremål, får dessa utnyttjas som bevis i ett brottmål som gäller det förfarande som stredd mot denna skyldighet.

I andra fall får domstolen även utnyttja bevis som har fåtts på ett lagstridigt sätt, om det inte äventyrar genomförandet av en rättvis rättegång med hänsyn till ärendets natur, hur allvarlig den rättskränkning som hänför sig till sättet att skaffa beviset var, hur sättet att skaffa beviset påverkar dess tillförlitlighet, bevisets betydelse för avgörandet av målet och övriga omständigheter.

Förhör av en part

26 §

Parterna får förhöras i bevissyfte. En part i ett tvistemål ska hålla sig till sanningen när parten avger sin berättelse och besvarar frågor. En målsägande i ett brottmål ska tala sanning när målsäganden redogör för saken och besvarar frågor.

27 §

En part som inte har fyllt 15 år eller vars psykiska funktioner är störda får höras i bevisssyfte, om domstolen anser att det är lämpligt och om

1) det är av väsentlig betydelse för att saken ska kunna redas ut att parten hörs personligen, och

2) hörandet sannolikt inte orsakar den som ska höras sådant lidande eller annat men som kan skada personen i fråga eller hans eller hennes utveckling.

Domstolen ska vid behov förordna en stödperson för den som ska höras. På stödpersonen tillämpas vad som i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål bestäms om förordnande av en stödperson för en målsägande.

28 §

Vid förhör av en laglig företrädare för en part iakttas vad som föreskrivs om förhör av en part.

Vittnen

29 §

Var och en som inte är part i målet får höras som vittne.

En målsägande som inte har några anspråk i ärendet ska höras som vittne i ett brottmål. På målsäganden tillämpas dock inte vad som i 44 § bestäms om vittnesförsäkran och i 63 § om tvångsmedel när ett vittne vägrar att vittna.

Vad som bestäms i 2 mom. ska i ett brottmål även tillämpas

1) på den som har åtalats för samma gärning eller en gärning som står i omedelbart samband med den gärning som åtalet gäller,

2) på den som har förelagts strafforder eller ordningsbot för en gärning som avses i punkt 1,

3) på den som har begått en gärning som med stöd av 3 kap. 9 § i förundersökningslagen inte överlämnas till åklagaren för prövning eller som åklagaren med stöd av 1 kap. 7 eller 8 § i lagen om rättegång i brottmål eller någon annan motsvarande bestämmelse om åtgärdseftergift har beslutat att inte väcka åtal för.

30 §

På ett vittne som inte har fyllt 15 år eller vars psykiska funktioner är störda tillämpas vad som i 27 § bestäms om en part som förhörs i bevisssyfte.

31 §

Om domaren i målet eller någon annan person som avses i 13 kap. 2 § 1 mom. åberopas som vittne, ska frågan om han eller hon behöver höras avgöras med iakttagande av vad som i 13 kap. 9 § bestäms om avgörande av en invändning om jäv.

Om åklagaren i målet eller en parts rättegångsbiträde eller rättegångsombud åberopas som vittne, ska domstolen pröva om personen i fråga behöver höras. Om åklagaren, rättegångsbiträdet eller rättegångsombudet åläggs att vittna, ska han eller hon avsäga sig sitt uppdrag. Domstolen ska då ge personen i fråga eller hans eller hennes huvudman tillfälle att ersätta den som har avsagt sig uppdraget med någon annan person.

32 §

Republikens president ska inte kallas för att höras som vittne.

33 §

I ett brottmål får ett vittne höras utan att hans eller hennes identitet eller kontaktuppgifter avslöjas (*anonymt vittne*), om

1) det enligt ett beslut som har fattats utifrån 5 kap. 11 a—11 e § i lagen om rättegång i brottmål har bestämts att vittnet ska höras anonymt,

2) beslutet har vunnit laga kraft, eller beslutet ska iakttas enligt 11 e § 3 mom. i det kapitlet,

3) vid huvudförhandlingen prövas ett åtal för det brott för vars utredning vittnet har beviljats anonymitet, och

4) vittnet yrkar på att höras så att hans eller hennes identitet inte avslöjas.

Sakkunniga

34 §

Sakkunniga hörs om erfarenhetssatser som kräver särskild kunskap och om tillämpningen av dessa erfarenhetssatser på de omständigheter som framkommit i ärendet.

35 §

En sakkunnig ska vara känd för redbarhet och skicklighet inom sitt område.

Den som står i ett sådant förhållande till ärendet eller till en part att hans eller hennes opartiskhet äventyras får inte vara sakkunnig.

36 §

En sakkunnig ska ge sitt utlåtande skriftligt.

En sakkunnig ska höras muntligt i domstolen, om

1) det behövs för att undanröja oklarheter, brister eller motstridigheter i hans eller hennes utlåtande,

2) domstolen anser att det behövs av någon annan orsak, eller

3) en part begär det och det är uppenbart att det inte saknar betydelse att den sakkunnige hörs.

37 §

Domstolen kan bestämma att sinnestillståndet hos en svarande i ett brottmål ska undersökas, om

1) domstolen i en mellandom enligt 11 kap. 5 a § i lagen om rättegång i brottmål har konstaterat att svaranden har förfarit på ett sådant straffbart sätt som anges i åtalet,

2) det är motiverat att svarandens sinnestillstånd undersöks, och

3) svaranden samtycker till sinnesundersökningen eller svaranden är häktad eller åtalas för ett brott som kan medföra strängare straff än fängelse i ett år.

Domstolen kan på framställning av åklagaren, den misstänkte eller den misstänktes intressebevakare under de förutsättningar som anges i 1 mom. 2 och 3 punkten förordna om undersökning av den misstänktes sinnestillstånd redan under förundersökningen eller före huvudförhandlingen, om den misstänkte har erkänt att han eller hon har gjort sig skyldig till en straffbar gärning eller om det annars är klart att en sinnesundersökning behövs. Bestämmelser om domstolens beslutförhet och om hur sammanträdet får hållas när ett beslut som avses i detta moment fattas finns i 3 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen.

Innan ett beslut om avtjänande av hela strafftiden i fängelse enligt 2 c kap. 11 § i

strafflagen fattas, ska den åtalade förordnas att genomgå sinnesundersökning. Domstolen ska samtidigt begära ett utlåtande om huruvida den åtalade ska anses vara synnerligen farlig för någon annans liv, hälsa eller frihet.

För ny behandling enligt 2 c kap. 12 § i strafflagen av frågan om avtjänande av hela strafftiden i fängelse ska Helsingfors hovrätt begära ett utlåtande om huruvida den som förordnats att avtjäna hela strafftiden alltjämt ska anses vara synnerligen farlig för någon annans liv, hälsa eller frihet.

I fråga om sinnesundersökning och intagning på sjukhus i detta syfte föreskrivs särskilt.

Handlingar och syneobjekt

38 §

Som bevisning kan för domstolen läggas fram föremål och handlingar. Domstolen kan för att skaffa bevis förrätta syn av ett föremål som inte utan svårighet kan hämtas till domstolen eller av fast egendom eller en plats eller något annat objekt.

Bevis som avses i 1 mom. får läggas fram eller skaffas trots att uppgifter som omfattas av sekretess eller av tystnadsrätt framgår av en handling eller ett föremål eller något annat syneobjekt, om beviset utan oskäligen olägenheter kan behandlas så att uppgifterna inte kommer fram.

39 §

Om inte domstolen bestämmer att en handling ska läggas fram i original, får en kopia av handlingen läggas fram.

40 §

Domstolen kan förordna att ett föremål eller en handling ska läggas fram för domstolen eller att syn ska hållas, om föremålet eller handlingen kan ha betydelse som bevis eller förrättandet av syn kan ha betydelse för att få bevis.

Innan domstolen meddelar ett förordnande enligt 1 mom. ska personen i fråga ges tillfälle att bli hörd. Vid behov kan personen höras på det sätt som föreskrivs om förhör av en part eller hörande av ett vittne och även annan bevisning tas emot.

Domstolen får vid behov ålägga personen i

fråga att fullgöra sin skyldighet vid vite. Domstolen kan även bestämma att en utmättingsman ska hämta handlingen eller föremålet till domstolen, varvid 3 kap. i utsökningsbalken ska iakttas. Domstolen har rätt att få handräckning av polisen för att säkerställa förrättandet av syn.

Kallelser

41 §

Om en part som ska höras i bevissyfte eller den som åberopats som vittne eller sakkunnig är närvarande i domstolen, får han eller hon genast höras.

Vid behov ska domstolen kalla vittnen och sakkunniga, om inte denna uppgift har anförtrotts parterna på den grund som anges i 11 kap. 2 § eller om inte något annat följer av 5 kap. 19 § i lagen om rättegång i brottmål. Den som ska höras ska kallas att infinna sig vid vite, som domstolen förelägger, och kallelsen ska delges personligen på det sätt som anges i 11 kap. 3, 3 b eller 4 §.

I kallelsen ska det anges vilken dag och vid vilket klockslag samt var sammanträdet hålls. Där ska också nämnas alla behövliga uppgifter om parterna och målet. Dessutom ska i kallelsen lämnas de uppgifter som avses i 62 eller 64 § och i 65 § 3 mom.

Om ett förhör som avses i 52 § eller i 56 § 2 mom. hålls hos en myndighet, kan på förhöret tillämpas vad som föreskrivs om påföljderna av att en part som ska höras i bevissyfte eller ett vittne eller en sakkunnig är frånvarande och om de tvångsmedel som får riktas mot dem. I kallelsen ska lämnas de uppgifter som anges i 3 mom. och meddelas hur förhöret verkställs.

I fråga om kallelse till syn av en person som avses i 1 mom. iakttas vad som ovan i denna paragraf och annanstans föreskrivs om kallelse till sammanträde.

42 §

Om inte annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland, ska domstolen sköta kallelsen, när en kallelse ska delges ett vittne eller en sakkunnig utanför Finland. Domstolen ska sända kallelsen för delgivning till

myndigheterna i det land där vittnet eller den sakkunnige vistas. I kallelsen ska anges vilken dag kallelsen senast ska delges.

På ett vittne eller en sakkunnig som inte infinner sig i Finland trots att en kallelse har delgivits honom eller henne i en främmande stat enligt en begäran om rättslig hjälp tillämpas inte vad som i 62 § bestäms om påföljderna för att utebli utan laga hinder, om inte personen i fråga efter det frivilligt har kommit till Finland och inte har iakttagit en här i landet delgiven kallelse att infinna sig för att höras vid domstol.

Bestämmelser om skyldighet för vittnen och sakkunniga att komma från ett annat nordiskt land till Finland för att höras i finsk domstol finns i lagen om skyldighet att i vissa fall inställa sig vid domstol i annat nordiskt land (349/1975).

Bevisningsförfarandet vid huvudförhandlingen

43 §

Innan ett vittne eller en sakkunnig hörs ska domstolens ordförande fråga personen om hans eller hennes namn och vid behov försäkra sig om personens identitet. Vid behov ska ordföranden fråga om det finns något hinder för att avge försäkran och om den som ska höras har skyldighet eller rätt att vägra vittna. Ordföranden ska vid behov underrätta sig om omständigheter som påverkar personens trovärdighet.

Om ett vittne eller en sakkunnig har rätt att vägra vittna, ska ordföranden upplysa personen i fråga om detta och underrätta personen om att han eller hon har samma sanningsplikt som andra vittnen och sakkunniga, om han eller hon inte vill använda sig av denna rätt. Ordföranden ska dessutom vid behov även i övrigt redogöra för innehållet i en tystnadsplikt eller tystnadsrätt som gäller den som ska höras.

Ett anonymt vittne är inte skyldigt att uppge sin identitet.

44 §

Innan ett vittne hörs ska vittnet avge följande försäkran: Jag N.N. lovar och försäkras på heder och samvete att jag ska vittna och

säga hela sanningen i denna sak, utan att förtiga, lägga till eller ändra någonting.

Försäkran avges inte

- 1) av den som inte har fyllt 15 år,
- 2) av den vars psykiska funktioner är störda så att han eller hon uppenbart inte förstår innebörden av försäkran,
- 3) i ett brottmål
 - a) av en målsägande som inte har några anspråk i ärendet,
 - b) av den som har åtalats för samma gärning eller en gärning som står i omedelbart samband med den gärning som åtalet gäller,
 - c) av den som har förelagts strafforder eller ordningsbot för en gärning som avses i b-punkten,
 - d) av den som har begått en gärning som med stöd av 3 kap. 9 § i förundersökningslagen inte överlämnas till åklagaren för prövning eller som åklagaren med stöd av 1 kap. 7 eller 8 § i lagen om rättegång i brottmål eller någon annan motsvarande bestämmelse om åtgärdseftergift har beslutat att inte väcka åtal för,
- 4) av ett anonymt vittne.

45 §

Innan en sakkunnig hörs ska han eller hon avge följande försäkran: Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete att jag enligt bästa förstånd ska fullgöra det sakkunniguppdrag som jag fått.

46 §

Innan ett vittne eller en sakkunnig avger sin berättelse, ska domstolens ordförande påminna honom eller henne om sanningsplikten och, om försäkran har avgetts, om vikten av den.

47 §

En part som hörs i bevissyfte och ett vittne ska avge sin utsaga muntligt. En skriftlig berättelse får inte åberopas, men den som hörs får dock använda skriftliga anteckningar till stöd för minnet.

Om den som hörs i sin muntliga utsaga avviker från vad han eller hon tidigare har berättat för domstolen, åklagaren eller en förundersökningsmyndighet eller inte avger någon utsaga, får den tidigare berättelsen användas som bevis till den del den muntliga

utsagan avviker från den tidigare berättelsen eller den som hörs inte har avgett någon utsaga.

48 §

I ett tvistemål ska parterna och i ett brottmål målsäganden och svaranden förhöras innan någon annan muntlig bevisning tas upp, om inte domstolen av särskilda skäl beslutar något annat. Förhöret hålls på det sätt som bestäms nedan i denna paragraf. Vid behov kan man dock avvika från 2—4 mom.

I ett tvistemål ska huvudförhöret av en part hållas av partens biträde. I ett brottmål ska huvudförhöret av svaranden hållas av svarandens biträde. Huvudförhöret av målsäganden ska hållas av målsägandens biträde eller av åklagaren. Om inte en part i ett tvistemål eller svaranden i ett brottmål har något biträde, ska huvudförhöret hållas av domstolen eller, i ett brottmål, även av åklagaren. Vid huvudförhöret ska den som hörs självmant och vid behov med stöd av frågor avge sin berättelse i ett sammanhang.

Motförhöret ska hållas av motparten till den part som höll huvudförhöret. Motförhör av en målsägande som inte har några anspråk i ärendet ska hållas av åklagarens motpart. Om motparten inte är närvarande, ska motförhöret hållas av domstolen eller, i ett brottmål, även av åklagaren.

Efter motförhöret har domstolen och parterna rätt att ställa frågor till den som hörs. Den part som höll huvudförhöret ska ges tillfälle att ställa sina frågor först.

Domstolen ska förhöra den som inte har fyllt 15 år eller vars psykiska funktioner är störda, om inte den anser att det finns särskilda skäl att uppgiften ska anförtros en part. Parterna ska ges tillfälle att ställa frågor till den som hörs antingen genom domstolens förmedling eller, om domstolen anser att det är lämpligt, direkt till den som hörs. Vid behov kan förhöret hållas någon annanstans än i domstolens sessionssal.

Frågor som genom sitt innehåll, sin form eller sitt framställningssätt inbjuder till ett visst svar får inte ställas vid huvudförhöret. Vid ett motförhör och när kompletterande frågor ställs är sådana frågor tillåtna, när avsikten är att klarlägga i vilken mån vittnets berättelse motsvarar det verkliga händelseför-

loppet. Domstolen ska avvisa frågor som inte hör till saken eller som är förvirrande eller annars olämpliga.

49 §

Förhör av vittnen och sakkunniga hålls på det sätt som bestäms i 2 mom. samt i 48 § 3—6 mom. Vid behov kan man dock avvika från 2 mom. och 48 § 3 och 4 mom. En målsägande som inte har några anspråk i ärendet ska dock höras i enlighet med 48 §.

Huvudförhöret ska hållas av den part som åberopar den som ska höras. Om domstolen har åberopat den som ska höras, eller om båda parterna har gjort det, ska domstolen besluta om vilkendera parten som ska hålla huvudförhöret, om inte det ska anses lämpligast att domstolen håller förhöret.

50 §

Om flera personer hörs i bevissyfte i ett mål, ska de höras var för sig. Personerna får dock höras mot varandra, om deras utsagor eller utlåtanden är oklara eller motstridiga eller om det behövs av någon annan orsak.

Den som har åberopats som vittne eller sakkunnig får inte vara närvarande vid handläggningen av målet i större utsträckning än vad förhöret av honom eller henne kräver. Domstolen kan dock vid behov tillåta att en sakkunnig är närvarande vid övriga delar av handläggningen av målet. Vid behov kan domstolen även tillåta att en målsägande som inte har några anspråk i ärendet är närvarande vid handläggningen innan han eller hon hörs i bevissyfte. En sådan målsägande får vara närvarande efter att ha hörts.

51 §

En part som ska höras i bevissyfte samt ett vittne och en sakkunnig kan höras vid huvudförhandlingen skyddad på ett sådant sätt att han eller hon inte kan ses, eller så att en part eller någon annan person inte är närvarande, om domstolen anser att detta är lämpligt och förfarandet behövs

1) för att den som hörs eller någon som står i ett sådant förhållande till honom eller henne som avses i 17 § 1 mom. ska kunna skyddas mot hot mot liv eller hälsa,

2) i det fallet att den som hörs annars skulle låta bli att berätta vad han eller hon vet om saken, eller

3) i det fallet att någon stör eller försöker vilseleda den som hörs medan han eller hon talar.

Parterna ska ges tillfälle att ställa frågor till den som hörs.

Bestämmelser om hörande av en person utan att allmänheten är närvarande finns i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar.

52 §

En part som ska höras i bevissyfte samt ett vittne och en sakkunnig kan höras vid huvudförhandlingen utan att han eller hon är personligen närvarande, med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk metod för dataöverföring där de som deltar i sammanträdet har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra, om domstolen anser att detta är lämpligt och

1) den som hörs inte personligen kan närvara vid huvudförhandlingen på grund av sjukdom eller av något annat skäl,

2) den som hörs inte kan infinna sig personligen vid huvudförhandlingen utan att det uppstår kostnader eller olägenheter som är betydande i förhållande till bevisningens betydelse,

3) trovärdigheten av den berättelse som den som hörs avger kan bedömas tillförlitligt utan att han eller hon är personligen närvarande vid huvudförhandlingen,

4) förfarandet behövs för att den som hörs eller någon som står i ett sådant förhållande till honom eller henne som avses i 17 § 1 mom. ska kunna skyddas mot hot mot liv eller hälsa, eller

5) den som hörs inte har fyllt 15 år eller hans eller hennes psykiska funktioner är störda.

I de fall som avses i 1 mom. 1—3 punkten kan personen i fråga dock även höras per telefon.

Parterna ska ges tillfälle att ställa frågor till den som hörs.

53 §

Om det är nödvändigt för att hemlighålla ett anonymt vittnes identitet, kan domstolen i

ett brottmål besluta att vittnet ska höras vid huvudförhandlingen skyddat på ett sådant sätt att han eller hon inte kan ses eller så att svaranden inte är närvarande, eller med anlitande av telefon- eller videoförbindelse eller någon annan lämplig teknisk metod för dataöverföring så att vittnet självt inte är personligen närvarande. När det anonyma vittnet hörs kan vittnets röst också ändras så att han eller hon inte kan identifieras genom den.

Parterna ska ges tillfälle att ställa frågor till ett anonymt vittne.

Trots 51 § 3 mom. ska ett anonymt vittne höras utan att allmänheten är närvarande, om det är nödvändigt för att hemlighålla det anonyma vittnets identitet.

54 §

Ett sakkunnigutlåtande, en handling, ett syneobjekt samt en berättelse eller en utsaga som avses i 24 § eller i 47 § 2 mom. ska vid huvudförhandlingen presenteras i den utsträckning det behövs.

55 §

När en huvudförhandling har inletts med stöd av 6 kap. 7 § i denna lag eller 6 kap. 3 § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål kan domstolen trots en parts utevaro förhöra en annan part i bevissyfte eller höra vittnen och sakkunniga, om parten i kallelsen har under rättats om att bevisningen kan tas upp trots att han eller hon uteblir. Vid behov får målet behandlas även till övriga delar.

När huvudförhandlingen fortsätter efter att ha varit uppskjuten ska domstolen för parten redogöra för det rättegångsmaterial som har kommit in i målet i partens utevaro.

Bevisningen tas inte upp på nytt när parten är närvarande. Bevisningen ska dock tas upp på nytt om parten begär det och parten har haft laga hinder för sin utevaro men inte har kunnat anmäla detta i tid, eller om domstolen anser att det behövs av något särskilt skäl. Om det under huvudförhandlingen med stöd av 1 mom. har lagts fram bevisning som parten inte underrättats om i kallelsen, ska bevisningen tas upp på nytt på partens begäran.

Bevisningsförfarandet utom huvudförhandlingen

56 §

Ett bevis får tas upp utom huvudförhandlingen, om

1) huvudförhandlingen ställs in och det kan antas att ett vittne, en sakkunnig eller en part i ett tvistemål eller en målsägande som hörs i bevissyfte i ett brottmål inte behöver eller inte kan höras på nytt vid huvudförhandlingen, eller den som ska höras inte kan infinna sig vid huvudförhandlingen utan att det uppstår kostnader eller olägenheter som är betydande i förhållande till bevisningens betydelse,

2) en part som ska höras i bevissyfte eller ett vittne eller en sakkunnig inte kan närvara vid huvudförhandlingen på grund av sjukdom eller av något annat skäl eller inte kan infinna sig vid huvudförhandlingen utan att det uppstår kostnader eller olägenheter som är betydande i förhållande till bevisningens betydelse,

3) en handling inte kan läggas fram eller syn förrättas vid huvudförhandlingen, eller detta skulle orsaka kostnader eller olägenheter som är betydande i förhållande till bevisningens betydelse,

4) det före huvudförhandlingen är behövt att höra en part eller någon annan person eller ta emot annan utredning för att reda ut en omständighet om vilken en sakkunnig ska höras.

Om ett bevis tas upp med stöd av 1 mom. 2 eller 4 punkten, kan personen i fråga höras utan att han eller hon är personligen närvarande, genom videokonferens eller någon annan lämplig teknisk metod för dataöverföring där de som deltar i sammanträdet har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra, om domstolen anser att detta är lämpligt.

Om det är synnerligen viktigt för utredningen av målet, får ett mål handläggas utom huvudförhandlingen även till övriga delar.

57 §

Domstolen ska kalla parterna till en förhandling enligt 56 § 1 mom. 2—4 punkten som hålls för bevisupptagning utom huvudförhandlingen. I kallelsen ska det nämnas att förhandlingen kan hållas trots att en part uteblir.

58 §

Om ett bevis tas upp utom huvudförhandlingen med stöd av 56 § 1 mom. 2—4 punkten eller om ingen huvudförhandling hålls, kan beviset även tas upp vid en annan domstol.

Om domstolen beslutar att ett bevis ska tas upp vid en annan domstol, ska den göra en framställning om bevisupptagning hos den andra domstolen och samtidigt kort redogöra för målet och vad som ska styrkas med beviset. Samtidigt ska den sända de handlingar i målet som behövs för att ta upp beviset till den domstol som ska ta upp beviset.

Den domstol som tar upp bevis på framställning av en annan domstol bestämmer när bevisupptagningen ska ske.

Den domstol som har tagit upp beviset ska sända det rättegångsmaterial som har kommit in vid bevisupptagningen till den domstol där huvudrättegången hålls.

59 §

Ett bevis som har tagits upp utom huvudförhandlingen ska inte tas upp på nytt vid huvudförhandlingen. Bevisningen ska dock tas upp på nytt om en part som har varit frånvarande begär det och parten har haft laga hinder för sin utevaro men inte har kunnat anmäla detta i tid, eller om domstolen anser att bevisningen behöver tas upp på nytt av särskilda skäl.

Domstolen ska vid behov vid huvudförhandlingen redogöra för det rättegångsmaterial som har kommit in vid bevisupptagning utom huvudförhandlingen.

60 §

I fråga om bevisupptagning utomlands föreskrivs särskilt.

Bevisning till framtida säkerhet

61 §

På ansökan av någon som saken gäller ska i tingsrätten höras ett vittne eller en sakkunnig eller läggas fram en handling eller ett föremål eller förrättas syn i ett tvistemål där rättegång ännu inte har inletts, om sökandens rätt kan vara beroende av att beviset tas upp

eller syn förrättas. En ytterligare förutsättning är att det finns risk för att vittnet eller den sakkunnige endast med svårighet kan höras senare eller att något annat bevis går förlorat eller endast med svårighet kan läggas fram senare, eller att syn endast med svårighet kan förrättas senare.

Om någon annan persons rätt är beroende av bevisningen, kan han eller hon vid behov kallas till förhandlingen.

Beviset tas upp i den tingsrätt som är allmänt forum för den som ska höras eller innehavaren av handlingen eller föremålet, eller i den tingsrätt till vilken personen i fråga samtycker till att infinna sig.

Den som ansökt om bevisning som avses i denna paragraf ska stå för kostnaderna för bevisningen.

Tvångsmedel

62 §

Ett vittne som uteblir utan laga hinder eller avlägsnar sig utan lov ska dömas till förelagt vite, och om domstolen inte beslutar att fortsätta handläggningen av målet senare kan den bestämma att vittnet genast ska hämtas till domstolen. Om domstolen beslutar att handläggningen av målet ska fortsätta vid ett senare sammanträde, ska den förelägga vittnet ett högre vite eller vid behov bestämma att vittnet ska hämtas till det senare sammanträdet. Ett vittne som ska hämtas får tas i förvar. Ett vittne får inte vara berövat sin frihet längre än fem dygn, transporttiden inräknad. Frihetsberövandet får ändå inte vara längre än vad som är nödvändigt för att säkerställa rättegången.

Om det på grund av hur ett vittne eller någon annan som ska höras personligen i bevissyfte uppför sig finns anledning att anta att han eller hon inte kommer att iaktta en kallelse att infinna sig i domstolen, kan domstolen bestämma att personen i fråga ska hämtas till sammanträdet.

Om en person som avses i 1 eller 2 mom. hämtas till domstolen, får ett förelagt vite inte dömas ut.

En person som förordnats bli hämtad till domstolen med stöd av denna paragraf ska stå för kostnaderna för hämtningen.

63 §

Om ett vittne obehörigen vägrar avge vittnesmål, ska domstolen vid vite förelägga vittnet att fullgöra sin skyldighet. Om vittnet vägrar iaktta domstolens föreläggande, ska domstolen döma ut vitet. Om vittnet fortfarande vägrar iaktta föreläggandet, kan domstolen med beaktande av ärendets natur, vittnesberättelsens betydelse för avgörandet av målet, vittnets personliga förhållanden och övriga omständigheter genom påtryckningshäktning ålägga vittnet att fullgöra sin skyldighet.

Vittnet får inte hållas i påtryckningshäkte längre än vad som är nödvändigt för att fullgöra skyldigheten att vittna och inte mer än högst sex månader. Påtryckningshäktningen får dock inte vara längre än den tid som målet är anhängigt i domstolen i fråga. Om vittnet samtycker till att vittna, ska handläggningen av målet fortsätta så snart som möjligt.

Domstolen ska minst varannan vecka på nytt behandla frågan om påtryckningshäktningen ska fortsätta. Den som berövats sin frihet ska höras personligen om huruvida han eller hon samtycker till att vittna. Vid handläggningen av ärendet iakttas i övrigt i tillämpliga delar 3 kap. i tvångsmedelslagen.

På ett vittne som är föremål för påtryckningshäktning tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) med beaktande av grunden för frihetsberövandet.

64 §

Bestämmelserna i 62 eller 63 § ska inte tillämpas på ett vittne som inte har fyllt 15 år eller vars psykiska funktioner är störda. Ett sådant vittne får dock hämtas till domstolen. Påtryckningshäktning får inte användas mot ett vittne som är yngre än 18 år. Bestämmelserna i 63 § tillämpas inte på ett vittne som avses i 29 § 2 eller 3 mom.

Bestämmelserna i 62 § ska tillämpas på en sakkunnig. Det får dock inte bestämmas att en sakkunnig ska hämtas till domstolen.

Om den som har åberopat ett vittne eller en sakkunnig avstår från att förhöra denna person eller om frågan om hörande annars förfaller, får vite som har förelagts vittnet enligt 62 eller 63 § eller som har förelagts den

sakkunnige enligt 62 § inte dömas ut, och påtryckningshäkte får inte användas mot vittnet. Vittnet ska dock svara för kostnaderna för hämtning, om föreläggandet om hämtning meddelades innan man avstod från förhöret eller frågan om hörande förföll.

Ersättningar och arvoden

65 §

Ett vittne har rätt att få skälig ersättning för behövliga kostnader för resor och uppehålle samt för ekonomisk förlust.

En enskild part som har åberopat ett vittne svarar för ersättningen till vittnet. Om ett vittne har åberopats av flera parter, svarar de solidariskt för ersättningen. Om domstolen självmant har kallat ett vittne, ska de enskilda parterna solidariskt betala ersättning till vittnet. I fråga om ersättning som betalas till vittnen av statens medel föreskrivs särskilt.

Ett vittne som har åberopats av en enskild part har rätt att i förskott få ersättning för kostnader för resor och uppehålle. Förskottet ska betalas av den som enligt 2 mom. ska betala ersättningen till vittnet. I samband med kallelsen ska vittnet underrättas om rätten till förskott. Domstolen ska pröva om förskottet är tillräckligt.

Om en part som är skyldig att betala förskott underlåter att på begäran betala förskott till ett vittne, är vittnet inte skyldigt att inställa sig i domstolen. Parten har inte heller efter det rätt att yrka att vittnet ska höras, om det skulle fördröja målet.

66 §

En sakkunnig har rätt till skäligt arvode för sitt arbete och för tidsspillan samt till ersättning för behövliga kostnader. Om utlåtande har getts av en myndighet eller en innehavare av en offentlig tjänst eller befattning eller av någon som har förordnats att ge utlåtanden inom området i fråga, ska arvode och ersättning betalas endast om det föreskrivs särskilt om det.

En enskild part som har åberopat en sakkunnig svarar för arvodet och ersättningen till den sakkunnige. Om en sakkunnig har åberopats av flera parter, svarar de solidariskt för arvodet och ersättningen. Om domstolen

självmant har åberopat en sakkunnig, ska de enskilda parterna solidariskt betala arvode och ersättning till den sakkunnige. I övriga fall betalas arvodet och ersättningen av statens medel.

En sakkunnig har rätt att i förskott få ersättning för behövliga kostnader. Förskottet ska betalas av den som enligt 2 mom. ska betala ersättningen till den sakkunnige. Domstolen ska pröva om förskottet är tillräckligt.

Bestämmelser om återbetalning till staten av en ersättning som har betalats i förskott av statens medel finns i 21 kap. 13 § i denna lag och i 9 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål.

Bestämmelserna i denna paragraf ska också tillämpas på kostnader för förrättande av syn.

67 §

Om någon annan än en part har ålagts att lägga fram ett föremål eller en handling som avses i 38 § för domstolen, har denna person rätt att få skäligen ersättning för sina kostnader.

För ersättningen svarar den enskilda part som har åberopat handlingen eller syneföremålet som bevis. Om handlingen eller syneföremålet har åberopats som bevis av flera parter, svarar de solidariskt för ersättningen. Om domstolen själv har åberopat handlingen eller syneföremålet som bevis, svarar de enskilda parterna solidariskt för ersättningen. I övriga fall betalas ersättningen av statens medel.

I fråga om återbetalning till staten av en ersättning som har betalats av statens medel tillämpas 21 kap. 13 § i denna lag och 9 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål.

Ändringsökande

68 §

Ett beslut som gäller bevisning får överklagas i samband med huvudsaken. Ändring i beslutet får dock sökas separat, om beslutet gäller

- 1) att döma ut vite,
- 2) att döma någon att betala kostnader för hämtning,

3) arvode och ersättning till ett vittne eller en sakkunnig,

4) ersättning till en person som har lagt fram en handling eller ett föremål för domstolen.

Beslutet ska iaktas även om överklagas, om inte den domstol som fattade beslutet eller fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

Trots 1 mom. kan domstolen bestämma att ett beslut får överklagas separat, om det med beaktande av beslutets innehåll inte skulle vara till någon nytta att överklaga beslutet i samband med huvudsaken och rättsskyddet för personen i fråga förutsätter en rätt till separat överklagande, eller om det annars finns synnerligen vägande skäl för det. Ändringsansökan ska behandlas skyndsamt.

69 §

Ett beslut om sinnesundersökning eller påtryckningshäktning eller ett förordnande om hämtning får inte överklagas separat. Klagan över beslutet får anföras av den som har förordnats till sinnesundersökning, det vittne för vars del det beslutats om påtryckningshäktning eller det vittne för vars del det beslutats om hämtning. Det finns ingen tidsbegränsning för anförande av klagan. Klagan ska behandlas skyndsamt.

24 kap.

Om domstolens avgörande

2 §

I domen får beaktas endast det rättegångsmaterial som har lagts fram vid huvudförhandlingen. I domen får dock även beaktas bevis som har tagits upp utom huvudförhandlingen och som med stöd av 17 kap. 59 § 1 mom. inte ska tas upp på nytt vid huvudförhandlingen. Om en ny huvudförhandling har hållits, får i domen endast beaktas det som då har lagts fram. I domen får också beaktas det rättegångsmaterial som har lagts fram vid en komplettering av huvudförhandlingen enligt 6 kap. 14 §.

26 kap.

**Om fortsatt handläggning av
besvärssärenden i hovrätten**

23 §

Bestämmelser om de uppgifter som ska lämnas i kallelsen finns i 17 kap. 41 § 3 mom.

24 a §

Utöver vad som föreskrivs i 17 kap. 52 §, får ett vittne, en sakkunnig eller en part som hörts i tingsrätten höras i bevissyfte vid huvudförhandlingen i hovrätten per telefon eller med anlitande av någon annan lämplig ljud- eller bildöverföringsmetod, om domstolen anser att detta är lämpligt och om tilltron till utsagan på ett tillförlitligt sätt kan bedömas utan att vittnet, den sakkunnige eller parten är personligen närvarande. Parterna ska ges tillfälle att ställa frågor till den som hörs.

31 kap.

Om extraordinärt ändringssökande

7 §

Laga kraft vunnna dom i tvistemål må återbrytas:

2) om en skriftlig handling som har använts som bevis har varit falsk eller med den persons vetskap som har gett handlingen till sitt innehåll osann eller om ett vittne eller en sakkunnig uppsåtligen har avgett en osann utsaga, och handlingen eller utsagan kan antas ha inverkat på utgången;

8 §

Laga kraft vunnna dom i brottmål må till förmån för den åtalade återbrytas:

2) om en skriftlig handling som har använts som bevis har varit falsk eller med den persons vetskap som har gett handlingen till sitt innehåll osann eller om ett vittne eller en sakkunnig uppsåtligen har avgett en osann utsaga, och handlingen eller utsagan kan antas ha inverkat på utgången;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

I ärenden som har blivit anhängiga före ikraftträdandet av denna lag iakttas de bestämmelser om tystnadsplikt och tystnadsrätt vid rättegång som gällde vid ikraftträdandet.

Om en person befinner sig i påtryckningshäkte när denna lag träder i kraft, ska domstolen utan dröjsmål höra honom eller henne personligen och besluta om påtryckningshäktningen ska fortsätta.

Helsingfors den 12 juni 2015

**Republikens President
SAULI NIINISTÖ**

Justitie- och arbetsminister *Jari Lindström*